

مالیات تجاری معقول بر مبادلات ارزی

شادی ناصح

مالیات توبین

در حدود بیست و پنج سال پیش، اقتصاددان و برنده جایزه نوبل، مالیات نسبتاً اندکی بر معاملات مالی که توسط سفته‌بازان انجام می‌شدند، پیشنهاد کرد. او حتی در آن زمان، آنقدر دوراندیش بود که بتواند آسیب جدی و بزرگی که بر اقتصاد ملی با جابه‌جایی آزادانه وجوه نقد به داخل و خارج کشور توسط تاجران پول و سفته‌بازان وارد می‌شود را پیش‌بینی نماید.

از زمانی که توبین برای اولین بار پیشنهاد خود را ارائه داد، ویرانسازی ناشی از نقل و انتقال وجوه نقدی خارج از قید و بند مالیاتی، همچنان بر ترس و وحشت ما افزوده است. بسیاری از کشورها با سرازیر شدن سیل سرمایه‌های خارجی به داخل کشورشان به درجه ناپایداری از رشد اقتصادی رسیده‌اند که البته با بیرون راندن این سرمایه‌ها از کشور خود در گودالی عمیق کساد اقتصادی، سقوط خواهند نمود. میلیون‌ها نفر تحت تأثیر آزادی تجارت و سرمایه و همچنین تحت فشارهای ناشی از سیاست‌گذاری‌های بازار آزاد به عنوان شرایط سرمایه‌گذاری و قروض خارجی، گرفتار فقر شده‌اند.

برگرفته از این مسأله، بازارهای پول هم اکنون سرعت و مکان فعالیت‌های اقتصادی در مقیاس جهانی را کنترل می‌کنند. آن‌ها از قدرت خود برای مجبور کردن و ترساندن دولت‌ها استفاده می‌کنند. البته هر کشوری را که برای تحرک بخشیدن به بخش اقتصادی و یا برای افزودن میزان هزینه‌های برنامه‌های اجتماعی‌اش تلاش کند، با پس گرفتن سرمایه‌های خارجی یا تهدید به اجرای آن مورد مجازات قرار خواهد گرفت. تظاهر به محتمل بودن دموکراسی حقیقی تحت آن شرایط چیزی جز یک خیال‌واهی نخواهد بود.

سرمایه‌داران حکومتی را که بنا به منافع عموم عمل می‌کنند و یا جرأت سرپیچی از فرامین بانک جهانی، بانکداران مرکزی و مدیران شرکت‌های بین‌المللی را بخود راه می‌دهد تحمل نمی‌کنند.

در دنیایی که پول مساوی قدرت می‌باشد، سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی در اتاق‌های هیأت مدیره و سرمایه‌داران به جای قوه مقننه وضع می‌شود. هم اکنون میزان شگفت‌انگیز معاملات مالی، روزانه به ۱/۵۰۰/۰۰۰ میلیون دلار در سراسر دنیا می‌رسد که البته بیش از ۹۰ درصد

آن صرف سفته‌بازی کوتاه‌مدت در مورد نرخ ارز به جای سرمایه‌گذاری در اقتصاد حقیقی کشور است. هنگامی که توبین در اوایل دهه ی ۱۹۷۰ پیشنهاد ۰/۵ درصد مالیات بر چنان معاملات کوتاه‌مدت را مطرح ساخت آن را تشبیه به پاشیدن ذرات شن به داخل چرخ دنده‌های ماشین مالی نمود، بدین سان مردم را تشویق به سرمایه‌گذاری بلندمدت کرده و از سفته‌بازی برحذر داشت.

اما در پی آن در ربع قر اخیر، مالیات توبین توسط مؤسسات مالی کلیه دنیا و در نتیجه توسط اهداف سیاسی و آکادمیک آن‌ها مورد استهزا قرار گرفته یا نادیده شمرده شده است.

رسانه‌های ارتباط جمعی تبلیغاتی نیز، پخش هر نوع گزارش یا اظهار نظری را بر سر پیشنهاد توبین کسر شأن می‌دانند. تا بدانجا که هنگامی که کتاب مالیات توبین: "مبارزه با نوسانات مالی"، چند سال پیش توسط انتشارات مشهور دانشگاه اکسفورد به چاپ رسید، به وسیله رسانه‌های ارتباط جمعی (طبق نظر نوآم چامسکی) به لحاظ فشار ناشی از مؤسسات بزرگ مالی آمریکایی و همچنین کابینه کلینتون، تحریم گردید.

سردمداران و محترکان عموماً خواهان عدم معرفی مالیات توبین بودند، زیرا در آن شرایط سود کم‌تری را حاصل می‌نمودند. بدین سان آنان مجبور می‌شدند که سرمایه بیشتری را در اقدامات مهم ساختاری و شغل آفرینی بگذارند.

مالیات مزبور علی‌رغم میزان کم آن به دلیل حجیم بودن وجوه سالانه، موجب فراهم شدن مبلغی در حدود ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ میلیون دلار برای کمک به فقیران، گرسنگان، افراد مریض و بی‌خانمان دنیا می‌گردید. آیا مالیات توبین یا موارد مشابه آن باز هم نادیده گرفته می‌شوند؟ شاید هم نه. پی آمدهای مخرب طمع بی حد و حصر محترکان آنقدر به وضوح نمایان شده که حتی برخی از حامیان قبلی آنان در تجارت و دولت خواهان کنترل سرمایه‌ها گردیدند.

استاد توبین به نحو قانع‌کننده‌ای مالیات پیشنهادی را به عنوان ساده‌ترین و مؤثرترین وسیله برای مبارزه با فقر معرفی نمود، در حالیکه اکثر ما همچنان در انتظار اجرای کامل آن می‌باشیم.

- 4) Ibid, p. 77.
- 5) Ibid, p. 78.
- 6) Ibid, p. 79.
- 7) Pro- poor growth.
- 8) Ibid, p. 80.
- 9) Ibid, p. 80.
- 10) Farm household.
- 11) Net Seller.
- 12) Ibid, p. 74.
- 13) Ibid, p. 94.
- 13) Ibid, p. 96.
- 15) Ibid, p. 96.
- 16) Ibid, p. 75.
- 17) Ibid, p. 100.
- 18) Ibid, p. 102.
- 19) Ibid, p. 76.
- 20) Ibid, p. 108.
- 21) Safty nets.
- 22) Counter cyclical.
- 23) G. Bannister and k. Thugge, 2001.
- 24) Alan winters, 2000.

منابع:

Winters, I. Alan, Neil Mcculloch and Andrew Mackay, "Trade Liberalization and Poverty: The Evidence So Far", *Journal of Economic Literature*, Vol. XIII, March 2004.

Winters, L. Alan, "Trade Polices for Poverty Alleviation", in: Bernard Hoekman, Aditya Mattoo and Philip English (eds), *Development, Trade and the WTO*, The World Bank, Washington DC. 2000.

Bannister, Geoffery J. and Kamau Thugge, "International Trade and Poverty Alleviation", *IMF Working Paper*, May 2001.

Mirjalili, Seyyed Hosein, "Trade, Poverty and Gelobalization", paper presented at seminar on: *Trade, Aid and Development: Policy Tools for Poverty Reduction*, Austria, September 2000.

Winters, L. Alan, *Trade and povert : Is there a connection?* in: *Trade, Income Disparity and Poverty*, Ben David, D., H. Nordstrom and L. Alan Winters (eds), special study 5, Geneva, WTO, 2000.

Winters, L. Alan, "Trads Liberalization and poverty: what are the links?" *World Economy*, Vol. 25, No. 9, 2002

UNCTAD, "High Level Round Table on Trdae and Poverty", Eleventh Session, June 2004.

Bhagwati, Jagdih and T.N Srinivasan, *Trade and Poverty in the Poor Countries*, 2002.

Stiglitz, Joseph, "New Trade Pacts Betray Poorest Partners", *The New York Times*, July 10, 2004

K. Muir-Leresch, "Trade, Aid and Development: How Can We Empower the Poor?" *Austria*, September 2004.

تغییرات قیمت کالاها طبق موضوع شدت عوامل بر دستمزدها اثر می گذارند. پیش بینی اثرات قیمتی یا شدت عوامل در بخش های تحت تأثیر، می تواند پیچیده باشد، همچنانکه در اصلاحات آمریکای لاتین طی دهه های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ ملاحظه شد. علاوه بر آن اگر عرضه عوامل کم کشش باشد، بخشی از یک شوک تجاری تغییر در اشتغال ایجاد می کند نه در قیمت عوامل. در این صورت اگر بخش متأثر از تجارت، دستمزدهای بالاتری بپردازد آنگاه اثر محسوسی بر فقر ندارد.

۶- آیا اصلاحات بر درآمد دولت اثر زیادی بجای می گذارد؟

پاسخ فوری اینست که کاهش تعرفه ها درآمد دولت را کاهش خواهد داد. بسیاری از اصلاحات تجاری عملاً دارای اثرات درآمدی اندک یا حتی مثبت است، به ویژه اگر موانع غیر تعرفه ای را به تعرفه ها تبدیل کنند، معافیت ها را حذف کند و نرخ های تعرفه را به سطوحی کاهش دهد که قاچاق را کاهش دهد. حتی جایی که درآمد کاهش می یابد، اجتناب ناپذیر نیست که مخارج برای فقرا کاهش یابد. لذا در نهایت یک تصمیم سیاستی است.

۷- آیا اصلاحات منجر به تغییرات ناپیوسته در فعالیت ها می شود؟

اگر چنین باشد، آیا فعالیت های جدید دارای ریسک بیشتری از فعالیت های قدیمی است؟ اگر آزادسازی تجاری به مردم اجازه دهد فعالیت های "ملی" و "بین المللی" را ترکیب کنند، احتمال زیادی دارد ریسک را کاهش دهد، بازارهای خارجی احتمال دارد تغییر کمتری از بازارهای داخلی داشته باشند، و حتی اگر ریسک را گسترش ندهند، احتمالاً کل ریسک را کاهش می دهند. با این حال اگر اصلاح تجاری منجر به تغییرات کم و بیش کامل در فعالیت ها شود، امکان افزایش ریسک وجود دارد، اگر فعالیت جدید، ریسکی تر از فعالیت قدیمی باشد.

۸- آیا اصلاحات به توانایی مردم فقیر در ریسک پذیری بستگی دارد یا بر ریسک پذیری آن ها اثر می گذارد؟

فقرا نمی توانند به آسانی متحمل ریسک شوند. زیرا پیامد حتی شوک های منفی اندک آنقدر برای فقرا جدی است که ممکن است نخواهند فرصت هایی بدست آورند که درآمد متوسط آن ها افزایش یابد، وقتی شانس زیان آن ها نیز افزایش می یابد. افزایش ریسک آسیب پذیری فقرا را افزایش می دهد، حتی اگر آن میانگین درآمدها را نیز افزایش دهد.

۹- آیا اصلاحات باعث ایجاد شوک های بزرگ برای مکان های خاص می شود؟

شوک های بزرگ می تواند به طور کیفی واکنش متفاوتی از شوک های کوچک تر ایجاد کند؟ به عنوان مثال، بازارها می توانند قفل شود یا ناپدید گردد. بنابراین اگر اصلاح تجاری باعث بروز شوک های بسیار بزرگ برای مکان های خاص شود، تخفیف آن از طریق مرحله بندی یا از طریق سیاست های جبرانی یا تکمیلی، می تواند صورت گیرد.

۱۰- آیا بیکاری موقتی برای فقرا متمرکز شده است؟

غیر فقرا نوعاً دارایی هایی دارند که آن ها را در دوره های تعدیل از آسیب حفظ می کند. این وضعیت ممکن است برای آن ها بدشانسی باشد، اما فقر نیست. فقرا دارای دارایی اندک هستند، لذا حتی دوره های نسبتاً کوتاه گذر می تواند سبب گسترش فقر شود. در اینصورت باید اقدامات تکمیلی انجام داد تا تحمل تعدیل آن ها را آسان کند. (۲۴)

پی نوشت ها:

1) A. Winters et al. 2004. p 73

2) Ibid, p. 74.

3) Ibid, p. 76.